

Beslut om bildande av Klövbergets naturreservat, Tyresö kommun

Kommunfullmäktiges beslut

- 1 Med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken (1998:808) inrättas Klövbergets naturreservat vars omfattning framgår av bifogade karta (bilaga 1).
- 2 För att tillgodose syftet med naturreservatet beslutar kommunfullmäktige med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 §§ miljöbalken att föreskrifter här nedan angivna, under kapitlet reservatsföreskrifter för Klövberget, Tyresö kommun, ska gälla.
- 3 Kommunfullmäktige beslutar med stöd av 3 § i förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken fastställa bifogad skötselplan (bilaga 3).
- 4 Samtidigt beslutar kommunfullmäktige att samhällsbyggnadsförvaltningen utses till naturreservatsförvaltare.
- 5 Reservatets namn skall vara ***Klövbergets naturreservat***.

Uppgifter om naturreservatet

Namn	Klövbergets naturreservat
Kommun	Tyresö
Län	Stockholm
Församling	Tyresö
Läge	Terrängkartan 656_69_10, Topografiska kartan 10I Stockholm SO, Fastighetskartan 65G 6jN, Ekonomiska kartan blad nr 10I 3j. Området är beläget på Tyresö Brevikshalvöns centrala del, cirka 12 km landvägen från Tyresö C.
Fastigheter	Del av fastigheterna Brevik 1:1, Ällmora 1:144 och Dyvik 1:1. Naturreservatets gräns ligger upp till 10 meter från enskild tomtgräns.
Naturgeografisk region	Region 25c, Sörmlands och norra Götalands skärgårdar.
Nyttjanderätter	Klövbergets bryggförening har rättighet att hålla ett antal mindre fritidsbåtar förlagda vid brygga i området. Högsta domstolen, beslut 1976-06-08, nr SÖ 1056, ärendenummer O 245/75. Svea hovrätt 1975-02-28, mål Ö 1477/73. Ägare till Dyvik 1:123 och Dyvik 1:124 har rätt att använda anslutningsväg över Brevik 1:1.
Markägare	Tyresö kommun

Areal	Reservatsområdet omfattar 61 hektar, varav 42,5 hektar land och 18,5 hektar vatten. Av landarealen består 34 hektar av hållmarkstallskog och drygt 7 hektar är lövskog med hög andel ädellövträd. Resterande landareal utgörs av våtmark och brandområde.
Reservatsförvaltare	Samhällsbyggnadsförvaltningen, Tyresö kommun, eller annan förvaltning som har hand om skötseln av de kommunala naturreservaten i enlighet med 2 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken med mera. Utsedd förvaltning ska ha erforderlig kompetens i naturvårdsfrågor. Södertörns miljö- och hälsoskyddsförbund (SMOHF) är tillsynsmyndighet för reservatet och hanterar de dispenser från föreskrifter som inte kommunstyrelsen beslutar över.

Syftet med naturreservatet

Syftet med Klövbergets naturreservat är främst att bevara det för regionen ovanliga landskapet med dess höga naturvärden och dess stora biologiska mångfald. Klövbergets dramatiska geologi har gett förutsättningar för områdets värdefulla naturmiljöer som hållmarksskog, ädellövskog, blockgrottor och bergbranter. Naturmiljöer med mycket artrik och ovanlig flora och fauna.

Syftet med naturreservatet är också att ge besökare tillgång till ett intressant innerskärgårdsområde med rika möjligheter för naturupplevelser, naturstudier och rekreation. Naturvårdens intressen ska vara överordnade det rörliga friluftslivets intressen i de fall dessa är motsatta varandra.

Syftet ska uppnås genom att:

- Områdets hållmarkstallskog i stora delar lämnas för fri utveckling, endast röjningar av uppmärkta stigar och åtgärder i övrigt enligt skötselplan ska utföras till exempel röjning av gran i lövskogspartier och viss gallring i täta lövträdsbestånd.
- Lövskogsområden med stort inslag av ädellövträd ska hållas olikåldriga, med god artvariation i trädsiktet, uppslag av gran ska där så är praktiskt möjligt tas bort i enlighet med skötselplanen.
- Goda förutsättningar för livsmiljöerna i reservatet och goda livsbetingelser för förekommande rödlistade* eller i övrigt sällsynta växt- och djurarter. Många av dessa arter är uppsatta på den nationella rödlistan och är knutna till områdets natur, främst de mycket värdefulla skogsmarkerna, bergbranterna och blockgrottorna. Övervakning av de funna akut hotade arter som är uppsatta på den nationella rödlistan.
- Reservatsområdet är tillgängligt för besökande allmänhet.
- Information över områdets naturvärden finns tillgängligt.
- Tävlingsverksamheter på de känsliga hållmarkerna, i ädellövskogen och i bergbranterna inte tillåts.

*) I Sverige tas nationella rödlistor fram av Artdatanken vid Sveriges lantbruksuniversitet i Uppsala och dessa fastställs av Naturvårdsverket.

Reservatsföreskrifter för Klövbergets naturreservat, Tyresö kommun

För att tillgodose syftet med naturreservatet beslutar kommunfullmäktige med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 §§ miljöbalken samt förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken med mera att nedan angivna föreskrifter ska gälla i reservatet.

A. Föreskrifter med stöd av 7 kap. 5 § miljöbalken om inskränkningar i rätten att förfoga över fastighet

Utöver föreskrifter och förbud i lagar och författningar är det förbjudet att:

- 1 på land eller i vatten gräva, spränga, schakta, utfylla, tippa, muddra eller utföra annan mekanisk markbearbetning som kan ändra områdets topografi, yt- eller dräneringsförhållanden,
- 2 anordna upplag,
- 3 använda kemiska bekämpningsmedel eller växtnäringsämnen inom reservatet,
- 4 avverka skog, skogsdika eller utföra andra skogliga åtgärder,
- 5 inplantera för trakten främmande växt- eller djurart,
- 6 bedriva jakt i annan form än skyddsjakt i samråd med förvaltaren,
- 7 uppföra stängsel eller andra inhägnader,
- 8 uppföra byggnad, mast eller annan anläggning,
- 9 anlägga väg.

Utan kommunstyrelsens tillstånd är det förbjudet att

- 10 dra fram nya ledningar i luft, mark eller vatten mellan Klövbergsbranten och Noretvägen,
- 11 bedriva militära övningar,
- 12 kalka mark eller vatten,
- 13 utvidga eller anlägga nya parkeringsplatser,
- 14 uppföra ny byggnad eller anläggning som behövs för reservatets skötsel,
- 15 utföra nybyggnation av gemensam brygga för reservatets besökare och för Klövbergets bryggförening. För bryggföreningen i enlighet med gällande dom,
- 16 uppföra ett mindre förråd för Klövbergets bryggförenings behov av förvaring av till exempel bojar,
- 17 uppföra pumpstation samt VA-ledning mellan Kalvfjärden och Noretvägen.

Undantag från föreskrifterna anges under D nedan.

B. Föreskrifter med stöd av 7 kap. 6 § miljöbalken om markägarens och annan sakägares skyldighet att tåla visst intrång

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken förpliktas tåla att följande anordningar utförs och åtgärder vidtas inom området för att tillgodose syftet med naturreservatet:

1. Naturvårdande skötselåtgärder i form av röjning, gallring, frihuggning, ringbarkning, rensning av diken samt städning. Vidare anordna upplag i samband med området skötsel samt avlägsnande av äldre installationer som byggnadsfundament och bryggor. Dessa åtgärder finns specificerade i bifogad skötselplan,
2. utmärkning av reservatets gränser samt uppsättning av reservatsskyltar och övriga upplysningar,
3. undersökningar av växt- och djurlivet samt av mark- och vattenförhållanden i naturreservatet,
4. anläggande och underhåll av parkeringsplatser, reservatsentréer, rastplatser, trappor, bänkar, bryggor, skylthållare, vägbom, toalett, stigar, vägtrummor, skyddsstängsel samt underhåll av tillfartsväg till besöksbryggan och båtåläggningsplats.

C. Ordningsföreskrifter med stöd av 7 kap. 30 § miljöbalken samt förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m. m.

Utöver föreskrifter och förbud i lagar och andra författningar är det för allmänheten förbjudet att:

- 1 skada eller ta bort naturföremål eller ytbildning, inklusive att bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda träd och buskar,
- 2 plocka eller gräva upp växter,
- 3 medvetet störa djurlivet,
- 4 medföra okopplad hund eller annat husdjur,
- 5 tälta eller campa längre tid än ett dygn och på annan plats än vid särskilt anvisad rastplats,
- 6 göra upp öppen eld, annat än på särskilt anvisad rastplats. Enbart utlagd eller medhavd ren ved får användas,
- 7 på störande sätt använda musikanläggning eller dylikt,
- 8 rida,
- 9 parkera motorfordon annat än på anvisade parkeringsplatser,
- 10 anordna tävlingar eller jämförbara aktiviteter i reservatet,
- 11 cykla i terrängen,
- 12 använda öppen eld från exempelvis stearinljus eller facklor i grottorna,
- 13 visa oaktsamhet i grottsystemet genom att lämna kvar till exempel linor, göra permanenta markeringar, flytta på stenblock samt göra skada på växtligheten vid grottorna,

- 14 montera permanenta firningsankare runt träd på Klövberget,
- 15 ankra upp besökande båtar inom reservatets vattenområde mer än ett dygn.

Utan tillstånd från kommunen är det förbjudet att

- 16 sätta upp tavla, plakat, affisch, skylt eller därmed jämförlig anordning,
- 17 att anordna lägerverksamhet för över 40 personer,
- 18 att byta ut befintliga klätterbultar på Klövberget.

Undantag från föreskrifterna anges under D nedan.

D. Undantag från reservatsföreskrifterna.

- Föreskrifterna under A och C ska inte utgöra hinder för
- 1 reservatsförvaltaren eller den som förvaltaren utser får utföra de åtgärder som behövs för reservatets skötsel och som anges i föreskrifterna B1-B4,
  - 2 reservatsförvaltaren eller den som förvaltaren utser får utföra nödvändig insamling för dokumentation av växt- och djurlivet,
  - 3 att underhålla befintliga gångstigar samt utföra nödvändiga förbättringsåtgärder som krävs för reservatets parkeringsplatser, entréer och för tillfartsväg till båtiläggningsplats och till grottsystemet,
  - 4 reservatsförvaltaren att anordna upplag i samband med reservatets skötsel,
  - 5 reservatsförvaltaren att fälla enstaka träd som hotar att falla över angränsande fastighet till reservatet,
  - 6 att anlägga och underhålla skyddsstängsel,
  - 7 att utföra underhåll av bryggor ämnade för reservatets funktion och Klövbergets bryggförening,
  - 8 att utföra underhåll av båtiläggningsplats för bryggföreningens båtar,
  - 9 att utföra underhåll eller nybyggnation av anläggningar som rastplatser och skylthållare samt underhåll av trappor och toaletter,
  - 10 att vid skyddsjakt medföra okopplad hund,
  - 11 att underhålla befintliga ledningar och ledningsgator efter samråd med naturvårdsförvaltaren,
  - 12 att elda i samband med områdets skötsel under förutsättning att annan tillämplig lagstiftning följs,

- 13 att underhålla och göra förbättringsåtgärder för angränsande vägar inklusive diken vid Svartbäcksvägen, Noretvägen, Mokärrsvägen, Kråkvägen, Klövbergsvägen, Grankällevägen och Tonstigen efter samråd med naturvårdsförvaltaren,
- 14 fastighetsägare till Dyvik 1:123 och Dyvik 1:124 att använda anslutningsväg över Brevik 1:1 från Svartbäcksvägen, för framtida behov lägga ned ledningar inom vägutrymmet,
- 15 att nyttja rättigheter enligt befintliga servitut eller andra upplåtelseavtal inom naturreservatet.

Skälen för beslutet

Klövberget, beläget väster om Telegrafberget centralt ute på Tyresö-Brevikshalvön, anges i kommunens naturinventering och i översiktsplanen som ett område av regionalt värde med hänsyn till naturintressena. Området finns även med i länsstyrelsens naturkatalog. Reservatsområdet ligger i nära anslutning till riksintresset för naturvård Tyresta-Åva. Klövberget är beläget inom riksintresset för Stockholms skärgård med stöd av 4 kapitlet 2§ i miljöbalken.

Det är främst områdets naturvärden; skärgårdslandskapet, bergets dramatiska geologi och den rika floran och faunan som utgör de främsta skälen för bevarande av området. För artgrupper som lavar, mossor, svampar, kärlväxter samt för fågelfaunan har hittats en stor grupp arter vilka är uppsatta på den nationella rödlistan för hotade arter eller fridlysta arter i länet. Friluftsintrasset kan tillgodoses i de fall där naturvärdena inte löper risk för att skadas.

Klövberget har flera mycket värdefulla naturmiljöer med främst hållmarkstallskog på bergets topp och ädellövskog vid bergets förkastningsbranter. Ädellövskogen med sin speciella flora och fauna är gynnad av läget vid ett sydväxtberg* och tillgång till en kalkhaltig jordmån. De tektoniska blockgrottorna med sin dramatiska geologi är med sin omfattning unika för Stockholmstrakten.

Ett starkt motiv för att inrätta Klövbergets naturreservat är att ge skydd till områdets känsliga delar, till exempel för olika former av för stor påverkan som åverkan i grottsystemen, motverka igenväxning av gran etc. i ädellövskogen och bevarande av mycket väl bibehållen hållmarkstallskog. Ett stort antal arter är knutna till dessa förutsättningar och många av dessa arter är rödlistade eller fridlysta. Främst gäller det funna arter av lavar, svampar, mossor, kärlväxter och fågelfaunan. Det finns tecken på att området frekvent används av hänsynskrävande och rödlistade rovfåglar.

Naturreservatet bidrar till att uppfylla minst två av de nationella miljö kvalitetsmålen: ”ett rikt växt- och djurliv” respektive ”levande skogar.” Reservatet bidrar även till att uppfylla motsvarande regionala miljömål som antogs 2006 för Stockholms län. Klövberget är med i det program för en nationell satsning i storstadslänen för skydd av tätortsnära natur som startade 2003, ”Aldrig långt till naturen”, Länsstyrelsen i Stockholms län.

*) Sydväxtberg är bergbranter med ett lokalklimat som väsentligt avviker från klimatet i omgivningen.

Beskrivning av området

Reservatets areal

Reservatet omfattar cirka 61 hektar, varav 42,5 hektar är land. Markerna är omväxlande mager hållmarkstallskog, ädellövskog i bergbranterna, mindre områden med blandskog samt kärrmarker i den östra delen av området.

Berggrund

Berggrunden i området, som mest utgörs av bergarten gnejs, med inslag av amfibolit, är i stora delar frilagd eller överlagrad av mossor och lavar. I svackorna överlagras berggrunden av mer eller mindre svallad morän av varierande mäktighet. Det finns kvartära avlagringar som innehåller kalk och som ger förutsättningar för en del mer krävande växtlighet.

Allmänt om naturen

Naturen vid Klövberget utgörs huvudsakligen av hållmarkstallskog, dramatiska bergbranter med blockgrottor och vid dess sydvästvända bas även ädellövskog. Dominerande är den tvärt stupande förkastningsbranten ned mot Kalvfjärden.

I östra delarna av reservatsområdet finns de delvis utdikade kärrmarkerna vid Svartbäcksvägen och ett område med skuggad lövskog med inslag av ek samt hassel. Väster om berget ingår ett vattenområde som hör till Kalvfjärden.

På bergets hjässa har utbildats en fin gammal hållmarkstallskog och speciellt i den södra delen, söder om ett mindre brandområde finns en svårtillgänglig och mycket fin hållmarkstallskog med intakt markvegetation på berghällarna av främst lavar och mossor. Skogsmarken här är gammal och med rik förekomst av lågor och senvuxna furor.

Höga naturvärden

De höga naturvärdena i området utgörs av den fina hållmarkstallskogen, de mäktiga förkastningsbranterna som ger en storslagen vy från sjösidan såväl som från bergets topp, de för länet unika blockgrottorna, som ligger vid basen av de västra branterna samt ädellövskogen i områdets mer planare delar ned mot Kalvfjärden. I området har fynd gjorts av den mycket sällsynta och rödlistade svampen sålljordstjärna, *Myriostoma coliforme* (andra fyndet i Sverige 1981, återfynd 2013), igelkottstaggsvamp, *Hericium erinaceus* samt av skogsalm, *Ulmus glabra*. Arterna är listade som akut hotade i den svenska rödlistan från 2015, de förra redan i den tidigare listan från 2010.

Vid inventeringar under 2013 har ett stort antal andra rödlistade lav-, moss- svamp- och kärlväxtarter påträffats i området. Klövberget är även uppehålls- plats för störningskänsliga rovfågelarter. På Klövberget observerade rödlistade- eller hänsynskrävande arter finns noterade i skötselplanen samt på Artdatabanken.

Förkastningsbranterna, ädellövslogen och grottorna

Många av de rödlistade mossor och lavar som hittats i dessa områden har en fristad och livsrum i branterna, och i dess närhet. Området besöks tidvis av hotade rovfågelarter, men för närvarande bedöms inte klättringen längs bergväggarna utgöra några allvarigare problem för de bedömda artgrupper av lavar, mossor, svamp samt rovfågel som tagits upp till övervägande. Bergbranten blir extra uppvärmd av solinstrålningen och ger upphov till att bland annat de sällsynta lav- och mossarter som finns har kunnat bli kvar här, trots svalare klimat sedan senaste värmeperioden.

På grund av bergsskred som ägt rum i området i förhistorisk tid har två blockgrottesystem uppkommit, så kallade tektoniska blockgrottor. Det finns flera förklaringsmodeller för deras tillkomst. Längs delar av förkastningsbranten ligger stora mängder stenblock ansamlade som skapat miljön för områdets grottor. Dessa stenblock bedöms ha lossnat från bergssidan under någon av de senaste istidernas slutstadium genom spänningar i berggrunden på grund av det minskande trycket från de avsmältande ismassorna.

Östra Klövbergsgrottan

Reservatets största grottsystem är Östra Klövbergsgrottan som är belägen nordväst om småbåtsbryggan. Under anhopningen av stora stenblock döljer sig Stockholmstraktens största blockgrottekomplex. Hitills har över 300 meters längd uppmätts hos grottsystemet.

I grottan finns en djurvärld med spindlar, fladdermöss, fjärilar och andra insekter. Den stora grottspindeln, *Meta minardi* finns här. Grottsystemet är mycket populärt utflyktsmål för grottutforskare, skolklasser med flera intressegrupper.

Viktigt är att besökaren i grottorna inte lämna bestående spår efter sig, endast använder eldrivna ljuskällor, till exempel pannlampor och tänker på säkerheten genom att inte flytta på stenblock och större stenar.

Västra Klövbergsgrottan

Grottsystemet är mycket svårtillgängligt. En stor del av grottsystemet är beläget inom en angränsande privatägd tomt. Grottsystemet ska ses som en referensgrotta. Besökare till grottorna och guidade turer till desamma hänvisas till det Östra blockgrottsystemet (besöksgrottan).

Reservatets vattenområde

Vattnen utanför Klövberget tillhör en av Kalvfjärdens djupaste delar, drygt 27 meter som mest. Fiskerättigheterna i reservatets vattenområde i Kalvfjärden arrenderas av Tyresö fiskevårdsförening. Reglerna för det fria handredskapsfisket gäller i reservatets del av Kalvfjärden.

Hällmarkstallskogen

Denna del utgör tre fjärdedelar av landarealen i reservatet. Hällmarkerna i området är bevuxen med en blandning av äldre martallar, yngre tallar samt med inslag av gran i de mer fuktigare partierna. Det finns ställvis även inslag av enbuskar och ädellövträd som ek och lönn. Markvegetationen består av ljung, mjölon, olika lav- och mossarter samt blåbärs- och lingonris.

Faunan är rik och här kan nämnas karaktärsfågelarter som korp, spillkråka, gröngöling och olika gästande rovfåglar. Skogen har på grund av sin sammansättning med många olika naturmiljöer och hög ålder en rik artförekomst. Området bör inventeras närmare med avseende på olika organismgrupper, till exempel insekter. Skogsmarken lämnas i princip för fri utveckling. Uppväxande gran på hällmarkerna får dock inte ta över och tränga ut tallbeståndet.

Sumpskogsområdet vid Svartbäcksvägen, Statkärret

Kärrmarken vid Svartbäcksvägen är delvis utdikad och bevuxen främst av björk och al. Området är redovisat i Skogsstyrelsens inventering av sumpskogar som sumpskog med vissa värden, klass 3.

Ädellövskogen vid västra bergbranten

Längs med delar av Klövbergets västra sida finns partier med lövskog med hög andel av ädellövträd. Området, inklusive bergbranten omfattar drygt sex hektar eller 15 % av landarealen. Ädellövskogsområdet utgör cirka 10 % av hela naturreservatets areal.

På grund av bergets funktion som sydväxtberg (en naturlig värmeö), dess relativt avskilda läge och en jordmån med kalkförande jordarter så har en relik, en rest av forna tiders värmeälskande lövskogar kunnat fortleva vid Klövberget. Här finns även representerat de flesta ädellövträd som finns i

Sverige förutom bok. Skogen ger förutsättningar för en undervegetation som hyser en del mer krävande växtarter som också behöver kalk som lundviol, spenört, sårläka, lundslok, hampflockel, myskmadra och ramslök. Här kan exempelvis också ses näbbmus, nötväcka, näktergal, rödhake, svarthätta, kungsfågel, grönsångare och mindre hackspett.

Friluftslivet

För besökare kan reservatet erbjuda friluftsliv i innerskärgården, rekreativ miljö med möjlighet till naturbad och vackra utsikter. Många besökare kommer för att utforska den östra blockgrottan, ofta i större grupper. Områdets bergbranter har under de senaste decennierna uppmärksammats av bergsklättrare. Klättrare har tidigare etablerat fasta klätterleder i strid med allemansrätten. I området finns en bryggförening för närboende.

Reservatet syftar speciellt till att värna de för regionen unika grottorna, den spektakulära geologin och prioritera den känsliga floran och faunan i området.

Klövbergets bryggförening ges fortsatta möjligheter att bedriva sin verksamhet i befintlig omfattning. För att förbättra tillgängligheten till besöksgrottan och det strandnära området nedanför centrala delen av Klövberget är uppförande av en ny och mer tillgänglig och säkrare broförbindelse till denna del nödvändig. En ny bryggförbindelse kan endast placeras på den befintliga bryggans plats. Uppläggning av båtar ska även fortsättningsvis inte tillåtas i området. Båtar som ankrar upp inom reservatets vattenområde får enligt föreskrifterna göra det under maximalt ett dygn.

De mer intensiva friluftsverksamheterna exempelvis bergsklättring, hängflygning, sportdykning och grottutforskning kan utövas i tidigare omfattning, så länge reservatets syften kan upprätthållas. För större grupper av besökare (> 40 deltagare) i reservatet krävs tillstånd för att bedriva lägerverksamhet. Klövbergets höga naturvärden och begränsade areal ger inte förutsättningar för att ge tillstånd för tävlingsverksamhet och större evenemang.

Nya hål för klätterbultar i berg får inte anläggas, i enlighet med föreskrift C1. Möjlighet till utbyte av befintliga bultar kan göras i gamla bulthål efter tillstånd från kommunen.

Säkerhetsfrågor

För säkerheten i områdets befintliga klätterleder i bergbranterna samt i grottsystemet får utövaren själv bedöma säkerheten vid besök. För anläggningar i området som ger besökaren allmänt förbättrat tillträde i området har förvaltaren ett tillsynsansvar och att de är funktionsdugliga.

Dessa anläggningar är främst: rastplats, trappor och parkeringar. För bryggor i området gäller att respektive verksamhetsutövare har ansvar, det vill säga att förvaltaren ansvarar för badbrygga. Bryggföreningen och naturvårdsförvaltaren ansvarar för den gemensamma besöks- och båtbyggnaden. Parterna avtalar från tid till annan hur ägande och förvaltning ska fördelas för byggnaden. För närvarande (2015) ägs befintlig byggnad av Klövbergets bryggförening.

För att ge möjlighet i framtiden att sätta upp stängsel uppe vid bergkrönet om behov uppkommer så ges den möjligheten i föreskrifterna. Noterbart är då att uppfört stängsel är en anläggning som förvaltaren har ansvar för att hålla i funktion.

Kulturhistoria

I naturreservatet har inga fornminnen påträffats. Området har tillhört Tyresögodsets ägor fram till 1930, då dessa marker kom att förvaltas av dödsboet efter den siste godsherrn, markis Lagergren. Klövberget kom i ett fastighetsbolags ägo 1967 och såldes vidare i en större markaffär till kommunen 1996.

Anvisningar med stöd av förordningen om områdesskydd (1998:1252), 3 § om naturvårdsförvaltningen

Reservatsförvaltare är Tyresö kommun som ansvarar för skötsel och övervakning av kommunens naturreservat. Tyresö kommun meddelar anvisningar om naturvårdsförvaltningen genom att fastställa bifogad skötselplan och föreskrifter. Tillsynen över förvaltningen av naturreservatet, föreskrifternas efterlevnad samt de dispensansökningar från reservatsföreskrifter som inte kommunstyrelsen beslutar, om ansvarar Södertörns- miljö- och hälsoskyddsförbund (SMOHF).

Naturvårdsförvaltaren har i arbetet med reservatet stöd av de olika kommunala funktioner som berör reservatet: naturvård, friluftsliv och markinnehav. I ärenden som rör vattenvård tas frågan upp med innehavaren av fiskearrendet i denna del av Kalvfjärden, Tyresö fiskevårdsförening. För ärenden som berör områdets båtbygga, vattenområdet, båtiläggningsramp, tillfartsväg och parkeringen vid Noretvägen har naturvårdsförvaltaren att samråda med Klövbergets bryggförening. För övriga intressen i området tas nödvändiga kontakter när behov uppkommer. En gång per år görs en genomgång av årets dokumentering av utförda och planerade åtgärder i reservatet. För övervakning av akut hotade och rödlistade arter se nedan under separat rubrik.

Ekonomi. Reservatsförvaltaren ansvarar för reservatets skötsel innefattande dess anläggningar för besökare. Ansvaret omfattar förutom naturvårdsåtgärder i enlighet med skötselplan även städning av området vid behov, uppmärkning av reservatet och underhåll av installationer som parkeringar, skyltar, skyltställ, rastplats, besöksbryggor, trappor samt tillsyn och tömning av avfallsbehållare samt tillsyn av eventuell toalett.

Klövbergets bryggförening ansvarar för bygga där föreningen har sin verksamhet. Mellan föreningen och kommunen upprättas ett avtal som reglerar parternas ansvarsområden, inklusive bryggområde, iläggningsplats och tillfartsväg. Den befintliga bygga som finns vid reservatets inrättande drivs av bryggföreningen och besökare har rätt att använda byggan. Målsättningen är att bryggföreningen och kommunen har en gemensam bygga som kommunen anlägger. Parterna får där komma överens om hur den kombinerade besöks- och båtbyggan ska förvaltas och ansvarsfördelningen mellan kommunen och bryggföreningen avtalas.

Föreskrifternas ikraftträdande

Föreskrifterna träder i kraft tre veckor efter den dag då beslutet publicerats på kommunens webbplats. Ordningsföreskrifterna under punkt C gäller omedelbart även om de överklagas, i enlighet med 7 kap. 30§ andra stycket miljöbalken.

Upplysningar

I reservatet gäller också övriga bestämmelser till skydd för naturmiljön. Bland dessa kan nämnas följande:

Terrängkörningsförbudet i terrängkörningslagen (1975:1313) och terrängkörningsförordningen (1978:594).

Fridlysningsbestämmelserna. Alla vilda fåglar och däggdjur samt deras ägg, ungar och bon är fredade enligt jaktlagen (1987:259). Vissa andra växt- och djurarter är fridlysta enligt 8 kap. miljöbalken och artskyddsförordningen (2007:845).

Förbudet mot nedskräpning enligt 15 kap. 30 § i miljöbalken.

Enligt allemansrätten är det inte tillåtet att borra in bultar i berg. Ersättning av befintliga klätterbultar kan prövas efter ansökan från klätterförening till kommunen.

Rödlistade och andra sällsynta arter i reservatet

I reservatet har ett stort antal växt- och djurarter hittats, däribland många hotade och rödlistade arter. Rödlistade arter som är akut hotade avser kommunen att övervaka. Se vidare skötselplanen.

Reservatsförvaltare

Samhällsbyggnadsförvaltningen, Tyresö kommun, är förvaltare av naturreservatet eller annan förvaltning som har hand om skötseln av de kommunala naturreservaten i enlighet med 2 § förordningen 1998:1252 om områdesskydd enligt miljöbalken med mera.

Ärendets beredning

Bakgrund

Klövbergsområdet finns med i kommunens första naturinventering från 1981 respektive länets naturvårdsprogram från 1983. Detta i kraft av att området hyser höga geologiska, zoologiska, floristiska och landskapsmässiga naturvårdsmotiv. Klövberget klassades som ett regionalt värdefullt område, (klass 2 av 1-3).

Området redovisades i den senaste naturinventeringen från 1998 med likvärdig bedömning. Även i kommunens senaste översiktsplan från 2008 anges området ha mycket höga naturvärden och bör ges ett långsiktigt skydd.

Tyresö kommun köpte 1996 in större delen av Byggnads AB Folkhems markinnehav i kommunen, där Klövberget var en del. Under samma år utförde kommunen naturvårdsåtgärder i områdets ädellövskogsområde i form av frihuggning av lövträd och borttagning av gran.

Avgränsning

Klövbergsområdet har länge uppmärksammats främst för sin geologi men även för sina botaniska och zoologiska värden. Främst består Klövberget av förkastningsbranten med sina blockgrottor och strandområdet, bergets hjässa med sin välutvecklade hållmarkstallskog samt ädellövskogspartierna vid basen av berget.

Området har avgränsats för att få så enkla och naturliga gränser som möjligt. I norr gränsar reservatet till bebyggelsen vid Klövbergsvägen, Mokärrsvägen och österut gränsande mot Svartbäcksvägen. I söder gränsar området till fastigheter vid Noretvägen och i väster till Kalvfjärden, Tonstigen, Grankällvägen och fastigheter vid Kråkvägen. Naturreservatets gräns ligger upp till 10 meter från enskild tomtgräns. Gränserna för reservatet markeras ut tidigast efter att beslutet om inrättande av reservatet har vunnit laga kraft.

Strandskydd

En stor del av Klövberget omfattas av regelverket för strandskydd enligt strandskyddslagen. Strandskyddet omfattar landområde upp till 300 meter från strandlinjen samt vattenområde upp till 100 meter från strandlinjen, allt vid normalt medelvattenstånd.

Gällande planer och handläggning

Klövberget finns med i kommunens naturinventering (1998) respektive i översiktsplan för kommunen (2008).

Området ingår som del i följande detaljplaner (motsvarande):

Kommun-nr	Lantmäterikod	Plandatum	Ändringsdatum
33	01-APL-583	1938-07-14	1985-02-21 resp. 1991-08-14
54	01-TYE-1273	1951-01-05	1969-03-18, 1985-02-21 resp. 1991-08-14
60	01-TYE-1358	1953-02-04	1969-03-18, 1985-02-21 resp. 1991-08-14
211	Se 244	1985-02-21	1991-08-14
244		1991-08-15	

Området är klassat som naturområde med mycket högt naturvärde, klass II (av III) i naturinventering och översiktsplan. I översiktsplanen från 2008 anges området som en kandidat till naturreservatsförordnande.

Inventeringar har genomförts åren 1979 och 2013. Inventeringen 1979 var av översiktlig karaktär och omfattade hela kommunen och låg till grund för kommunens naturinventeringsrapport 1981. Under 2013 har området inventerats inom ramen för ett examensarbete inom biologisk geovetenskaplig linje vid Stockholms universitet.

Vid kommunens miljö- och samhällsbyggnadsutskotts sammanträde presenterades förslag till naturreservat med avgränsning i januari 2013. Utskottet gav sitt samtycke att gå vidare med förberedelserna med att ta fram ett färdigt förslag för beslut om samråd.

Ärendet har även presenterats inom förvaltningen. Ett reportage om arbetet med att bilda naturreservatet publicerades i lokalpressen våren 2013.

Under hösten 2013 inventerades Klövberget även med avseende på lavar, mossor och svamp och med grundsyftet att bedöma områdets känslighet för bergsklättring och liknande aktiviteter i och kring förkastningsbranten. Inventeringen fann ett trettiotal nya rödlistade arter inom ett begränsat område.

Omdömet från denna inventering är att Klövberget är ett mycket exceptionellt område med mycket höga naturvärden och ett av länets främsta naturreservatsområden. Bedömningen i inventeringen är att nuvarande omfattning av klätterverksamhet inte kräver några särskilda restriktioner.

Under januari 2014 har en av länets främsta experter på känsliga och rödlistade rovfågelarter, Alar Broberg utfört en översiktlig inspektion av området ovan bergbranten och funnit starka indikationer på att området gästas av extra skyddsvärd rovfågelfauna.

Miljö- och trafikavdelningen har under 2013-2014 arbetat fram ett förslag till beslut om Klövbergets naturreservat med kartor, föreskrifter och skötselplan.

Tidig, extra samrådskontakt har tagits med tomtägarföreningen, Tyresö vägförening, Tyresö naturskyddsförening, Svenska klätterförbundet, Svenska speleologförbundet, Fenix skärmflygklubb och Klövbergets bryggförening. Flertalet av föreningarna svarade och besök på plats eller telefonkontakt har genomförts med de senare. Länsstyrelsen i Stockholms län har tagit del av förslaget (mars 2014).

Från och med 1995 har kommunen innehaft rätten att instifta nya naturreservat i samråd med bland andra länsstyrelsen. I dag sker instiftandet av naturreservat med stöd av miljöbalken (SFS 1998:808) och dess förordning om områdesskydd med mera (SFS 1998:1252). Kommunala naturreservat motsvarar och har samma rättsverkan gentemot allmänhet och sakägare som statliga naturreservat.

Under 2013 inleddes diskussioner med Klövbergets bryggförening om föreningens verksamhet i det kommande naturreservatet. Föreningen har rätt enligt dom från Svea hovrätt att anordna brygga för upp till 43 småbåtar i området. I dagsläget är det trettioåttio båtplatser som nyttjas.

Kommunens målsättning är att ha en god tillgänglighet till den populära delen av området med besöksgrattan, tillgång till klippstrand och rastplats. För att nå denna del landvägen krävs passage via den befintliga kombinerade besöks- och båtbyggnaden. Denna byggnad som föreningen uppfört på 1980-talet uppfyller inte kraven för god tillgänglighet och säkerhet för besökare.

Målsättningen är att kommunen låter bygga en ny byggnad som uppfyller krav på både god tillgänglighet för besökare såväl som för bryggföreningen.

För att detta ska vara möjligt så får ny brygga placeras i samma sträckning som den befintliga bryggan. Detaljplanen i området medger inga nya bryggetableringar. Bryggföreningen och kommunen får komma överens om detaljerna kring hanteringen av en delad brygga. Ansvarsfördelning etc får regleras genom avtal.

Kommunen planerar för ny detaljplan för Ällmoraområdet, där bebyggelsen längs Noretvägen ingår. I detta arbete ingår att dra fram VA-ledningar till Noretvägen via Kalvfjärden (Badviken). En pumpstation avses kunna uppföras vid Noretvägens närhet. Hänsyn för detta har tagits i reservatsföreskrifterna.

Efter beslut i miljö- och samhällsbyggnadsutskottet skickades ärendet ut på samråd under tiden 21 oktober till och med den 18 december 2014. Utskicket sändes till sakägare och till gränsgrannar, myndigheter, berörda föreningar och kända innehavare av servitut, ledningsrätter etc. Samrådet kungjordes på kommunens anslagstavla, hemsidan, i lokalpress samt i Dagens Nyheter.

Efter samrådet har mindre förändringar gjorts i förslaget till beslutstext och i skötselplan. Efter fastställande i kommunfullmäktige ska beslutet meddelas i lokalpress och större dagstidning samt i kommunens författningssamling på www.tyreso.se. Besvärstiden, 21 dagar, räknas efter publiceringsdatum på kommunens webbplats.

Intresseprövning

Tyreso kommun har vid en vägning av allmänna och enskilda intressen i enlighet med miljöbalkens 7 kapitel 25 § funnit mycket stora skäl för att skydda samt bevara områdets naturvärden och därför besluta om att bilda ett naturreservat i området. Beslutet omfattar även föreskrifter och en skötselplan för området.

För att uppnå det skydd som krävs för reservatet krävs i föreskrifterna bland annat kommunens tillstånd för att anordna lägerverksamhet, guidade turer eller liknande verksamheter som omfattar fler än 40 deltagare samt att det är förbjudet att anordna tävlingar eller arrangemang eftersom detta riskerar att skada reservatet.

Hur man överklagar

Beslut från kommunfullmäktige om inrättande av Klövbergets naturreservat kan överklagas hos länsstyrelsen inom besvärstiden. Hur man överklagar framgår av bilaga 4.

Bilagor

- 1 Karta över naturreservatet
- 2 Sändlista
- 3 Skötselplan
- 4 Hur man överklagar (bifogas efter beslut)

Figur 1. Översiktskarta över Tyresö kommun. Gräns för Klövbergets naturreservat är markerad med röd linje.

Bilaga 1. Beslutskarta Klövbergets naturreservat.